

Missä aikuiskasvatus oleilee?

En halua juhlia uuden tähtitieteellisen vuosituhannen alkua hätkähdyttävillä paljastuksilla. Mutta tunnustan, että en ole “mansikanpoimija” - sienten keräily miellyttää enemmän, jos säät ja aika sallivat - enkä kutsuisi polkujani elinikäiseksi oppimiseksi, minkä tutut tietävät minua terminä epäilyttävän. Olen ehtinyt kokea kasvatuksen maailmaa ja naisen elämää monilta paikoilta, mitä aikuisuus andragogiikan mukaan edellyttääkin, mutta kaikki koettu tuskin houkuttaa muistamiseen. Kansainvälisessä urassakin lienee lähinnä kyse keskustelu- ja yhteistyökumppanien löytymisestä Suomen ulkopuolelta.

Aikuiskasvatus-lehdestä on tekijöidensä käsissä kehkeytnyt laadukas julkaisu, lukijakunta on laaja ja arvostus korkea - profiilikin erottunee. Haluan silti toistaa Reijo Raivolan edellisessä numerossa esittämän vetoituksen kontaktin syntymisestä käytännön toimijoihin. Lehteä julkaisevat seuratkin odottavat, että se edistäisi käytännön ja tutkimuksen vuoropuhelua. Mutta puhuvatko lehdessä ne, joiden pitäisi, siitä mistä pitäisi ja toisilleen?

Kun aikuiskasvatuksen sanasto otettiin KÄYTTÖÖN vaihtoehtona kansansivistystyölle, myös sen tarkoittamaa toimintaa ja tietoa alettiin määritellä uudelleen. Vaikka aikuiskasvatuksen toimija- ja tutkijakunta jo häpeilee sanastoon liittyviä mielikuvia, ehkä muutos on toteutunut helpommin, kun kielellinen fasadi on säilytetty. Historiallisesti ja kansallisesti itsensä kirjanneen aikuiskasvatuksen haavoittuvin sanasto liittyy KANSAAN, KANSANVALTAISUUTEEN ja SIVISTYKSEEN. Välttäessämme kansallisvaltion, demokratian ja kansallisen sivistyksen teemoja, väistämme keskustelun siitä, millaisia globaalien ja alueellisen vallan ja virtuaalisen kulttuurin muotoja aikuiskasvatuksen liepeillä syntyy. Kansanvalistajat kansallisvaltion ja kansallisten elinkeinojen rakentajina tulkitsivat edistävänsä kansan itsekasvatusta, jossa kansa ja sivistyneistö tarvitsivat ja tuottivat toisiaan. Vaikka eliitin johtavan roolin ja valistavan katseen ylemmyyden tunnistaa, voi varhaisten valistajien identiteettikamppailujen ja niiden tarkoittamattomienkin seurausten pohtiminen olla tärkeää. Millaiset sivistyneistön ja kansan muunnokset ovat nyt astumassa historian näyttämölle? Miksi Snellman seuraajineen tuntuu kirjoituksissaan monesti ymmärtävän kasvatuksen käytäntöä enemmän kuin nykyiset tutkijat tai työssä ja elinikäisesti oppimisen edistäjät ja konsulentit?

Aikuiskasvatus on Suomessakin kehkeytnyt ilman tiedettä ja tutkimusta. Aikuisuuden tematiikka on siinä myöhäsyntyinen: kansan valistuksen ja neuvonnan liikkeet tähtäsivät ikää kysymättä kokonaisten yhteisöjen ja koko kansan itsekasvatukseen, kansanopistot osallistavaan nuorisotyöhön, työväen- ja kansa-

laisopistot koulun vaikutuksesta vähälle jääneiden luonteen ja elämän siveellistämiseen. Kääntekehdys aikuiskasvatukseen liittyi tieteellistymiseen, mikä Zachris Castrenista alkaen osallistui suomalaisen koulutuspolitiikan - tai -hallinnon - ja koulutuksen järjestelmäkehityksen oikeuttamiseen. Sen yhdessä vaiheessa aikuiskasvatukselle tehtiin paikka yleisen koulutuksellisen tasa-arvon ohjelmassa. Aikuisten opettajien, valistajien, neuvojien ja kouluttajien todellisuus on aina kiinnostanut tutkijoita vähän, mutta eipä (kasvatus)tiede ole suoranaisesti - epäsuorasti kyllä hallinnosta - kontrolloinut aikuiskasvattajien itsemäärättyään. Viimeisen vuosikymmenen aikana aikuiskasvatus on tieteessä ja koulutusalan vaikiinnuttanut asemansa, mutta sen opiskelijoiden ja tutkijoiden on kilpailtava työpaikoista ja tunnustuksesta erilaisten opettajien, teknisen, liiketaloudellisen, hallinnollisen tai psykologisen koulutuksen saaneiden kanssa. Kun yksilöiden ja organisaatioiden oppimista edistetään valtaosin liiketaloudellisista lähtökohdista, puhe aikuiskasvatuksen ja sen tutkimuksen sivistyksellisistä, kansalaisliikkeisiin tai yksilöiden itsetoteutukseen liittyvistä emansipatorisista tarkoituksista on entistä vieraampaa todellisuudelle. Aikuiskasvatuksen nimissä tapahtuvalla toiminnalla toki on kannattajia. Kansanopiston kohtaloa murehtineen Niilo Liakan kanssa voisi huudahtaa: "Jumala varjele minua ystäväiltäni." Kansallisen itsenäisyyden ja kansanvaltaistamisen poliittiset ohjelmat edellyttivät aikanaan varovaista sanastoa, mutta käyttäkö kansallinen politiikka sitä nyt niiden vastaohjelmien oikeuttamiseen? Nuoren opiskelijani ahaa-elämystä seuraten voi epäillä, että aikuiskasvatus on jättämässä rauhaan nimensä alla tapahtuvan toiminnan ja tutkimuksen eikä sen uusista asuinsijoista (onneksi?) olla kiinnostuneita.

Aikuiskasvatuksen luonnetta ja tarkoitusta pohtivat varmasti myös sen tekijät ja tutkijat. Suomessa ilmestyy monta kasvatusta, oppimista, yhteiskunnan ja työelämän kehittämistä käsittelevää lehteä. Vaikka aikuiskasvatuksen sanasto muuttuisi, kysymykset ihmisarvosta ja elämän tarkoituksesta, yhteisöllisyyden muodoista ja merkityksistä, ihmislajin ja luonnon tulevaisuudesta, sosiaalisen ja poliittisen luonteesta eivät menetä tärkeyttään. Jossakin on tarpeen käsitellä niitä kasvatuksellisesti. Aikuiskasvatus-lehdestä ei jatkossakaan saisi tulla vain tutkijoiden meritoitumisen, oppinnäytetöiden rutiinimaisen raportoinnin, hallinnon normipuheen tai opetus- ja kehittämiskonseptien myynnin foorumia. Lehden toimitusresurssit ovat rajalliset, joten kirjoittajien aktiivisuus on tarpeen, jotta julkisuuteen tulisi tutkimuksellisesti perusteltuja, elämänmakuista, ajattelemaan ja keskustelemaan haastavia tekstejä. Kirjoitustyö vie aikaa ja resursseja: rohkaisisiko lehden kaukonäköisempi teemoittaminen ottamaan yhteyttä ja tekemään sitä yhdessä?